

Оскуолаџа киириэн ииннинээбى ئۆبۈلۈرگە ئىيە ئۇلۇن سۇركىچىك كۈنىن تۇھۇنان بىلىھىننەر.

Тимофеева Нюргүяна Анатольевна

Т.С. Комарова аатынан

18 №-دээх «Прометейчик» уһуяаан ийтээччىتэ.

Олунныу ый 13 күнэ - Ийэ тыл уонна сурук - бичик күнэ. Республикабыт бастакы Президенэ Михаил Ефимович Николаев 1996 сыллаахха саха алпаабытын төрүттээччи, бастакы лингвист-учуонай Семен Андреевич Новгородов төрөөбүт күнүн, Ийэ тыл күнүнэн биллэрбитэ. Ол курдук, олунныу 13 күнүгэр - Ийэ тыл уонна сурук бичик күнүн бәлиэтиибит.

Бу Күн олохтонуута Саха Сирин төрүт олохтоохторун төрөөбүт тылларын сайыннарыыга, бастакы саха суругун-бичигин олохтообут саха лингвист-учуонайа, бастакы саха үөрэбىن кинигэлэрин таһаарааччы Семен Андреевич Новгородов сырдык кәриэһин үйэтитэр, аатын ытыктатар соруктаах.

Бу Күн араас үөрэх кыналарыгар, культура кииннэригэр төрөөбүт тылга аналлаах араас тэрээһиннэр ыытыллаллар. Оскулаларга Саха суруйаачыларын, поэттарын кытта көрсүүллэр ыытыллаллар, араас күрэхтэр, көрүүллэр тэриллэллэр. Республика үрдүнэн саха тылыгар анаммыт араас тэрээһиннэр, көрсүүллэр ыытыллаллар.

Ийэ тыл уонна сурук-бичик күнүгэр аналлаах хоһооннор.

«Саха тыллаах буоламмын»

Тыллаах буоламмыт тыыннаахпыйт,
Саналаах буоламмыт Сахабыт.
Харыстыах тустаахпыйт тылбытын,
Көмүскүөх кәрингнээхпите
ааппыйтын!

Саргы-дъаалы - Сахам тыла,
Айхал-алгыс - Сахам тыла,
Урой олук - Сахам тыла,
Күн бэлэбэ - Сахам тыла,
Ийэ тыл, сурук-бичик кунунэн!

«Алексей Андреевич Иванов - Күндэ»

Төрөөбүт төрүт тыл,
Сөрүүн сүөгэй курдук,
Сүрэбى-быары сөрүүргэтэр,
Убајас отон уутун курдук,

Улахан куйяаска
Утаңы аһарап,
Сырдыгыны көөннүүбүт
Сылгы кымынын курдук,
Тостор куйяаска
Тоңулу ханнарап...

«Төрөөбүт төрүт тылбыт»

Төрөөбүт төрүт тылбыт
 Ийэ мичээриний минныигэс,
 Аба алгыһыны амарах эбит.
 Төрөөбүт төрүт тылбыт
 Элиэнэ энээриний эриэkkэс,
 Алаас симэжиний сиэдэрэй курдук.
 Төрөөбүт төрүт тылбыт
 Олонхо курдук алышынан
 Тойук курдук кэрэтинэн
 Умсугутар буолар эбит.

«Төрөөбүт тылбынан сангарабын»

Сана үйэ ожотобун –
 Компьютер оонньуурдаахпын,
 Аныгы қэм киһитэбин –
 Анааран элбэби билэбин.

Ол эрэн умнуубаппын,
 Омугум саха буоларын,
 Төрөөбүт тылбынан сангарабын,
 Туойабын, ыллыбын, үөрэбин.

«Семен Данилов - Саха саната»

Эппэр ийэм үүтүн кытта
 Ингит эбит, быһыыта,
 Кустук өнгөөх,
 Кымыс сыйтаах
 Сахам мандаар саната.

Кини миигин
 Таптыыр, ыллыыр
 Тыыннаах, сырдык дууһалыыр,
 Кини миигин
 Кырыыр, алгыыр
 Эрдээх хоһуун санаалыыр.

Кини миэнэ —
 Барба баайым,
 Өлбөт мэнгэм — мин дьолум.
 Кини миэнэ —
 Ыалдъар ыарым,
 Үлэм, күнүм — мин соргум.

Кэмнийн тэнгэ,
 Дьоммун кытта
 Кэхтибэkkэ сайдыахтын
 Кустук өнгөөх,
 Кымыс сыйтаах
 Сахам аптаах саната.

«Төрөөбүт тыл»

Чыычаахха — чыычаах чуопчааар
 тыла,
 Сүүрүккэ — сүүрүк сипсийэр тыла,
 Этингэ — этин эрчимнээх тыла —
 Илгэлээх истин ийэ тыл буолар.

Оттон бу миэхэ ийэм биэрбит тыла,
 Олоҕум тыла,
 Тапталым тыла —
 Мин төрүт тылым, мин ийэ тылым
 Сарғылаах сахам
 Саната буолар.

ТӨРӨӨБҮТ ТЫЛ: хохонн// Соргу көтөбүүтэ: хохоннор/ Ойуку.-
Дьокуускай: Бичик, 2019.-с.100

«Төрөөбүт тыл»

Ириэнэхтэн ингнибэтэх
Ийэ тылым.
Тонтон толлубатах
Төрөөбүт тылым.
Сымыйаџа сыстыспат,
Хараналын ханыыласпат,
Сырдыгынан сыйдаайбыт
Сахам тыла барахсан!

Иванов, М.Е.- Чуона Мэхээлэ. Сахам тылын таптыбын: хохон// Төрөөбүт тыл охуорунан: хохоннор/ [хомуйан онгордулар: И.В.Мигалкин, Г.А.Фролова].- Дьокуускай: Бичик, 2018.- с.96

«Сахам тылын таптыбын»

Сахам тылын таптыбын:
Сэттэ өннөөх кустугун
Күндүл халлаан күөнүгэр
Күлүмүрдүүр оонньуутун.
Сахам тылын таптыбын:
Хохун булчут өбүгэм
Сыыспат бэргэн ытытын
Санатарын сэргээммин.

Семен Андреевич Новгородов саха алпаабытын төрүттээччи, бастакы лингвист-учуонай.

